

TÁRGYESET

Köbcsi meg a felpolcolt történelem

szöveg: Buza Péter, fotó: Sebestyén László

Szóval! Mondja a család, főleg a fiam, ne aludjak, ne is legyek egyedül most már itthon. Bármikor bármi... Úgy hogy többnyire ott vagyok a nőnél. De nem azért, mert nő! Érted?

Ezek azok a polcok. Csuláktól kaptam őket. Hetven éve. *Lestyán Sándor* lakásából valók.

Csulák Mihályt meg a feleségét azért fogadta be negyvenötben a Károly körút lakásába – akkor éppen Somogyi Béla útnak hívták a Tanács körutat –, mert túl nagy volt. Sok négyzetméteres rendes polgárlakás. Számított rá, hogy valakit beköltöztetnek mellé. Mégis csak jobb, ha ő választja ki azt, akivel osztozik.

Ez a Csulák – tanárember eredetileg – nem nálunk, nem a Szabadságnál dolgozott, de egyazon branchhoz tartoztunk. Lektorként kapta a fizetését az Atheneumtól. Azt tudom, hogy *Lestyán* a háború előtt előkelően lakott, fent, a Várnegyedben, de a ház romossá vált az ostrom során. Kimentette, amit tudott, gondolom, onnan került át Pestre ez a

két darab. Mikor átköltözött a Somogyi Bélából az Astoriába, nem vitte magával. Csulákék meg a halála után nekem ajándékozták.

Link volt. Nagydumás. Akit akart, bekerített. Tudta, ha valaki vezető, annak vadásznia kell. Rábeszélte az elvtársakat. Ő tanította meg az új urakat lövöldözni. Abban egyébként egyáltalán nem vagyok biztos, hogy *Lestyán* maga értett is hozzá. Éppen ez volt a legfőbb trükkje. Mindent el tudott hitetni magáról. Minden szerepet el tudott játszani. Már régen meghalt, amikor megtudtam, hogy zsidó! Hát mindenfélét el tudtam volna képzelni róla, csak éppen ezt nem! Hatalmas, szép szál pasi. Magas, jó kiállású magyar úr. Elegáns. *Gál Franci* volt a szeretője – vagy a felesége? – Aztán meg... Rohamosan vénülök. Döbbenetes, hogy semmi nem jut eszembe... Na! *Rafael Márta*. Egy zsidóé? Eszembe nem jutott! Isteni fej volt.

A világ legtehetségesebb szélhámosa. Zseniális. Mert még tisztelték is érte. Nagyvonalú csavarosságával még a ká-

rosultjai megbecsülését is kivívta... Ritka kombináció. Imponált nekem. És nagyon nagy dologként gondolok máig arra, hogy egy szerkesztőségben dolgozhattam vele. Azt a történetét ismerte például nem csak a szakma, de a közönség is, amikor a berlini olimpiáról az akkori lapját a Friss Ujságot a Duna-kanyarban lévő nyaralójából „tudósította”...

Huszonegyben születtem, már Pesten. Bánátiak, délvidékiek vagyunk, a két testvérem még ott látta meg a napvilágot. A nagyapám – *Lauder*, az volt a nevünk – parancsára jöttünk át Magyarországra Trianon után. Az nem lehet, hogy az ő unokái szerb iskolába járjanak, szerbül tanuljanak! Átköltöztek. Nyitottak *Kőbányán* is egy csemegekerekedést. Így lettem *Kőbányai György*. A papám vitte a boltot. Sokat egyszerűsödött az üzleti életünk akkorra. Ott, Délvidéken volt nekünk sajtgyár, kvargligyár külön is, minden hülyeség. De nem tudom pontosan. Mikor én már kérdezgettem volna, egészen más dolgokról beszélgettünk. A negyvenes évek elején. A Szent Lászlóba jártam. S a szocdempart székházában lógtam. Oda jártam a haverjaimmal tízéves korom óta. Nem a szocdem eszmék miatt persze. Hülyülni, szórakozni, a lányok miatt. Rendes ember már tízévesen is csajozik. Nem tudtad? Tény, lehettem volna cserkész is, egészen más haverokkal. De engem persze hogy nem vettek fel a csapatba. Még az evangélikus cserkészeknél egy ideig lehettem apród. A ranglétrán nem léphettem tovább. Tizennyolc éves lehettem, amikortól bejártam a Népszavához. Kezdtém írogatni az Ifjúság Hangja rovatnak. Péktanuló voltam. Nem fejeztem be a Szent Lászlót, apám meghalt, anyám azt gondolta, keressek inkább kenyeret. Hát a pékeknél azt biztos lehet. Percek alatt beléptem a pékek szakszervezetébe. Ott vett kézbe *Marosán*. S indított el a pályán. De hamarosan másfelé vitt a vonat. Bergen-Belsenbe, anyámmal, testvéremmel. Tényleg, nem is tudom, hogy a bátyám pontosan hogy élte túl? Meghalt már, meg se kérdezhetem. Én, köszönöm, simán. Már ahhoz képest. Negyvenötben itthon voltam.

Leépülök az utóbbi években, sokat romlott a memóriám. De azt máig látom magam előtt, hogy plakátokon hirdetik: megjelent a Fényszóró! *Balázs Béla* lapja.

Bekéredzkedtem hozzájuk igazán újságot írni. Huszonkét évesen. A legjobb laphoz a világon. Hetilap. Bolond ember volt pedig a főnök. Az első szám első oldalán leírta: hirdetéseket nem fogadunk el. Hát nem bolond? De zseniális. Mindent tőle tanultam meg a szakmából a szakmáról. Addig csináltam, amíg ment az újság. 1945 nyarától 1946 márciusáig. Mégis csak kellett volna azok a hirdetések...

Következett az Athenaeum. Lestyán már ott is kollégám volt, meg *Rajcsányi Karcsi* például. Mikor mostanában valakinek a szakmámról mesélek, mindig hozzátesszem: én biztosan a kontraszelekciónak köszönhetem, hogy mások kéziratának a rendbetételét, ellenőrzését rám bízta. Olyanokét, akiktől fényévnnyire voltam műveltségben, tudásban. De ez engem akkor egyáltalán nem zavart. Dolgoztam, mondjuk, *Vészi* könyvén. Talán a Mire tavasz lesz címűn. Vagy az Elsülylyedt Budapesten? Elmentem hozzájuk. Megebédeltettek. Lefeküdtem sziesztázni a diványukra. Hazamentem, megírtam a jelentést.

Negyvenhétben felvettek a Szabadsághoz. *Haraszi Sándor* lapjához. Ott dol-

gozott akkor *Zelk, Molnár* – és Lestyán is. Ez se volt hosszú idő. Negyvennyolcban bekövetkezett a krach. A Szabadság megszűnt. Mert leközölt egy szerencsétlen fotót, melyen egy nagy, parlament előtti tüntetésen a tábla és a szónok együtt látható. A táblán meg a mondat: *Vesszen a nép árulója!* Nem egyszerűen kirúgtak minket, de a szakmában se fordulhattunk sokáig elő. Én akkor éppen egy féléves pártiskolán képviseltem a lapot, de mikorra végeztem, nem volt hová visszamenni, engem is csak segédmunkásként tudtak elképzelni. Mert – mondták – elvtárs, elszakadtál a párttól és a munkásosztálytól! A fejemre olvasták, hogy öltönyben járok. Hogy csináltatom az ingeimet. Hogy ezt honnan tudták meg!? Na mindegy. Kispolgári csökevény lettem. Meg kell javulnom. Persze nem tudom, mi okból javulhattam volna meg, miközben használt faládákat szedtem szét, s a szögeket húzogattam ki a deszkákból. Szar volt. Előrelépésnek számított, amikor vagonrakodásra vezényeltek. Ott, ugye, két pali van egyszerre. Beszélgethettünk.

Igazuk lehetett egyébként a főelvtársaknak azzal a csökevényességgel kap-

csolatban. Volt például egy kollégám a Szabadságos időkben. Felcsinált egy nőt. Pártfegyelmi tárgyaláson kellett tanúskodnom. Kérdeztek, mit tudok az ügyről. Lehettem volna okosabb is, de azt választottam: ilyesmit úriember nem mond el. Úriember! Érted? Érdekes, hogy tudtommal ilyesmit nem olvastak soha Lestyán fejére. Pedig ő aztán tényleg úriember volt. Viszont persze eltöltötték őt is a további politikai újságírói működéstől. A haláláig könyvírással, a margón tengődve próbált visszakapaszkodni az élbolyba, de nem sikerült neki.

És megszűntették a Budapestjét. A lapját. A ti mostani újságotokat. Mert hogy a munkásosztályt nem érdeklik azok az úri huncutságok, amelyekkel teletömi a pazarlóan fényes oldalakat. Csulák Mihály is vád alá került negyvennyolcban. Őt is száműzték, valahová vidékre. Ötvenhárom után az Ifjúsági Kiadó vezetője lett. Jó néhány könyvét kiadta aztán Lestyánnak. Míg meg nem halt ötvenhatban a kapcsolatok és a fürge ész óriása, ötvenhatban. De a halálának semmi köze sincs ötvenhathoz persze... Hogy is lenne. Nem volt az a kimondott forradalmár típus. ●

